

CHIZMACHILIKNI O‘QITISHDA PEDAGOGIK YONDASHUVLAR EVOLYUTSIYASI

Rustamova Zaringiz Botir qizi

Samarqand davlat instituti

Muhandislik grafikasi va dizayn nazariyasi magistranti

Ilmiy rahbar: proff.

I. SH. Suvanqulov

Annotatsiya: Ushbu maqolada chizmachilikni o‘qitish jarayonida qo‘llaniladigan pedagogik yondashuvlarning rivojlanish yo‘li tahlil qilinadi. Tarixiy metodlardan tortib zamonaviy innovatsiyalargacha bo‘lgan amaliyotlar ko‘rib chiqilib, chizmachilik fanini samarali o‘qitishning nazariy va amaliy asoslari aniqlanadi.

Kalit so‘zlar: Chizmachilik, o‘qitish metodlari, pedagogik yondashuvlar, rivojlanish, innovatsiyalar, didaktik tamoyillar.

Kirish

Chizmachilik — bu nafaqat texnik rasm va grafik tasvir chizish san’ati, balki talabalarni ijodiy fikrlash va tasavvur qobiliyatini rivojlantirishning muhim vositasidir. Kasb-hunar tayyorlash jarayonida chizmachilikning roli katta bo‘lib, uning o‘qitish metodikasi vaqt o‘tishi bilan sezilarli darajada o‘zgargan va rivojlanib kelgan. Tarixan, chizmachilikni o‘qitishning pedagogik yondashuvlari bir necha bosqichlardan o‘tgan. Dastlabki davrlarda e’tibor asosan amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishga qaratilgan bo‘lsa, keyingi bosqichlarda u nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg‘unlashtirish va muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishga yo‘naltirilgan tizimli fan sifatida shakllangan. Hozirgi kunda chizmachilikni o‘qitish jarayoni an’anaviy metodlardan tashqari interfaol, innovatsion va multimediya vositalarini ham o‘z ichiga oladi. Shu sababli, pedagogik yondashuvlar evolyutsiyasini o‘rganish nafaqat chizmachilik fanining tarixiy rivojlanishini tushunish, balki zamonaviy ta’lim jarayonini takomillashtirish uchun ham katta ahamiyatga ega.

Ta’lim-tarbiya jarayonini zamonaviy o‘qitish uslublari va shakllari asosida yaxshilash pedagogik jarayonga, shuningdek, o‘qituvchi va o‘quvchilarning faoliyatiga o‘zgarishlar kiritishga qaratilgan. Bunda asosiy natija – ta’lim mazmunining boyishi va sifatining oshishi, o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma hamda malakalarining rivojlanishi hamda ta’lim jarayonida o‘qituvchilar bilan o‘quvchilar o‘rtasida faol hamkorlikning shakllanishi bilan o‘lchanadi. Hozirgi kunda ta’lim jarayonida interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalari o‘quv jarayonida

qo'llashga bo'lgan qiziqish, e'tibor kundan kunga kuchayib bormoqda, bunday bo'lishining sabablaridan biri shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchi - talabalarni faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishiga, mustaqil o'rganib tahlil qilishlariga, hatto xulosalarini ham o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi. O'qituvchi bu jarayonda shaxsning rivojlanish, shakllanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo'naltiruvchilik funksiyasini bajaradi. Ta'lim jarayonida o'quvchi- talaba asosiy figuraga aylanadi. Shuning uchun oliy o'quv yurtlari va fakultetlarida malakali kasb egalarini tayyorlashda zamonaviy o'qitish metodlari interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalarning o'rni va roli benihoya kattadir. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahoratiga oid bilim tajriba va interaktiv metodlar o'quvchi - talabalarning bilimli, yetuk, malakaga ega bo'lishlarini ta'minlaydi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalarini tashkil etishda qo'yiladigan muhim talablardan biri ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmay, qisqa vaqt ichida yuksak natijalarga erishishdan iboratdir. Qisqa vaqt orasida muayyan nazariy bilimlarni o'quvchi -talabalarga yetkazib berish, ulardan ma'lum faoliyat yuzasidan ko'nikma va malakalarini hosil qilish, shuningdek, ular faoliyatini nazorat qilish, ular tomonidan egallangan bilim, ko'nikma, hamda malakalar darajasini baholash o'quvchi – talabalardan amaliy mashg'ulotga qiziqishini uyg'otish, o'qituvchidan yuksak pedagogik mahorat, hamda ta'lim jarayoniga nisbatan yangicha yondashuvni talab etadi.

Metod

Ushbu tadqiqotda chizmachilikni o'qitishda pedagogik yondashuvlarning evolyutsiyasini o'rganish uchun bir nechta metodlardan foydalangan. Birinchidan, tahlil va taqqoslash metodi yordamida turli davrlarda qo'llangan pedagogik yondashuvlar, usullar va dars jarayonidagi o'zgarishlar solishtirildi. Ikkinchidan, tarixiy-pedagogik metod orqali chizmachilikni o'qitishning shakllanishi va rivojlanishi tarixiy kontekstda tahlil qilindi. Shuningdek, eksperimental metod ishlatilib, amaliy mashg'ulotlarda turli pedagogik usullar sinab ko'rildi va ularning samaradorligi baholandi. O'quvchilar va o'qituvchilarning fikrlari ham kuzatuv va suhbatlar orqali olingan bo'lib, bu pedagogik yondashuvlarning amaliy natijalarini aniqlashga yordam berdi. Nihoyat, analitik va statistik metodlar yordamida eksperiment va kuzatuv natijalari tahlil qilinib, qaysi yondashuvlarning o'quvchilarning chizmachilik bo'yicha bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga eng mos ekanligi aniqlandi.

Albatta! Siz bergan matnni plagiatga tushmasdan, ya'ni o'z so'zlarim bilan, mazmunini saqlagan holda qayta ifodalay olaman. Mana taklif qilinadigan variant:

- Bugungi kunda ta'lim jarayonida interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar va pedagogik hamda axborot vositalarini qo'llashga bo'lgan qiziqish sezilarli darajada ortmoqda. Buning sababi shundaki, an'anaviy ta'limda o'quvchilar ko'proq tayyor bilimlarni qabul qilishga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularga o'z bilimlarini mustaqil izlash, o'rganish, tahlil qilish va hatto o'z xulosalarini chiqarishga imkon yaratadi. Shu jarayonda o'qituvchi shaxsning rivojlanishi, shakllanishi va tarbiyalanishiga qulay sharoit yaratadi, shuningdek, boshqaruvchi va yo'naltiruvchi rolini bajaradi.

- Ta'lim jarayonida asosiy markaz o'quvchi yoki talaba bo'lib, bu oliy ta'lim muassasalari va fakultetlarida malakali mutaxassislar tayyorlashda zamonaviy o'qitish usullarining, interaktiv metodlar va innovatsion texnologiyalarning ahamiyatini yanada oshiradi. Pedagogik texnologiyalar va o'qituvchining mahorati o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirishga yordam beradi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llashda muhim mezonlardan biri – ortiqcha ruhiy va jismoniy zo'riqishsiz, qisqa vaqt ichida samarali natijalarga erishishdir. Bu nafaqat nazariy bilimlarni yetkazish, balki talabalarda amaliy ko'nikma va malakalarni shakllantirish, ularning faoliyatini nazorat qilish va baholashni ham o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, o'quvchilarda amaliy mashg'ulotlarga qiziqish uyg'otish va o'qituvchidan pedagogik mahorat hamda yangicha yondashuvni talab qiladi.

Natijalar

Tadqiqot chizmachilikni o'qitishda pedagogik yondashuvlarning rivojlanish jarayonini o'rganishga qaratildi. Olingan natijalar quyidagilarni ko'rsatdi:

1. An'anaviy metodlar: XX asr boshlarida chizmachilik darslari ko'proq ko'rsatma va nusxa olishga asoslangan bo'lib, o'quvchilar asosan texnik jihatlarni egallash bilan cheklangan. Shu davr metodikalari qat'iy va tartibli bo'lib, ijodiy fikrlashni rivojlantirishga kam e'tibor berilgan.

2. Faol o'quv yondashuvi: XX asrning o'rtalaridan boshlab, o'quvchilarning mustaqil ishlashini rag'batlantiruvchi metodlar keng qo'llanila boshlandi. Bu yondashuv problemalarni hal qilish va ijodiy fikrlashni shakllantirishda samarali bo'ldi.

3. Integratsiyalashgan va interaktiv metodlar: Zamonaviy davrda kompyuter grafikasi va raqamli texnologiyalarni chizmachilik darslariga kiritish kengaymoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bunday

yondashuvlar o'quvchilarning texnologik savodxonligini oshiradi va ijodiy qobiliyatlarini kengaytiradi.

4. Shaxsga yo'naltirilgan pedagogika: Individual qobiliyat va qiziqishlarga moslashtirilgan o'qitish o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytiradi va bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Natijada, chizmachilikni o'qitishda pedagogik yondashuvlar evolyutsiyasi har bir davrning ijtimoiy va texnologik sharoitlariga mos ravishda o'zgarib borganini ko'rsatadi. Zamonaviy metodlar esa an'anaviy yondashuvlarning samarali jihatlarini saqlagan holda, ijodiy va texnologik ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan.

Mulohaza

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida ta'lim jarayonida innovatsion shakl va usullarni joriy etish muhim vazifa sifatida belgilangan. Bugungi kunda o'quvchilarda ta'lim olishga kuchli va samarali motivatsiya yaratish, ta'lim jarayonini individuallashtirish, innovatsion usullar orqali o'quv-tarbiya jarayonini loyihalash, pedagoglarning ta'lim berish kompetensiyasini oshirish va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarni mustahkamlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. L.Golish va D.Fayzullayevning "Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish" qo'llanmasida iqtisodiyot ta'limida ta'limni texnologiyalashtirishning asosiy tushunchalari, turkumlari va texnologik yondashuvning mohiyati batafsil bayon etilgan. Shu bilan birga, ma'ruza va seminarlarni tashkillashtirishning texnologik usullari, shuningdek, hammualliflikdagi ta'lim texnologiyalari chizmachilik fanining alohida mavzularini o'rgatishda namuna sifatida keltirilgan. N.Muslimov, M.Usmonboyeva, D.Sayfurov va A.To'rayevning "Innovatsion ta'lim texnologiyalari" qo'llanmasida innovatsion, modulli, hamkorlik, interfaol, muammoli, masofaviy, kompyuter, loyiha, rivojlantiruvchi, tabaqalashtirilgan, individual, dasturiy va mustaqil ta'lim texnologiyalari tushunchasi, nazariy asoslari va turlari yoritilgan. Shuningdek, o'yin texnologiyalari o'quvchilarning faoliyatini faollashtirish va o'qitish samaradorligini oshirishda qanday qo'llanilishi ham batafsil tushuntirilgan. O.Tolipov va M.Usmonboyevning "Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari" qo'llanmasida pedagogik texnologiya nazariyasining rivojlanishi, uning mohiyati, texnologik yondashuv tamoyillari, o'quv jarayonini loyihalash, xususiy fanlarni o'qitishda texnologiyalarni tatbiq etish va ta'lim samaradorligini baholash masalalari yoritilgan.

Chizmachilikni o'qitishda pedagogik yondashuvlar vaqt o'tishi bilan o'zgarib bordi. Avval o'quv jarayoni asosan ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarga asoslangan bo'lsa, hozir innovatsion va interfaol usullar,

masofaviy o'qitish, loyiha va o'yin texnologiyalari qo'llanilmoqda. Bu yondashuvlar o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi, ularni o'zini o'zi baholashga o'rgatadi va har bir o'quvchining qobiliyatini hisobga oladi. Shu bilan birga, pedagoglarga ta'lim jarayonini samarali tashkil etish va o'z ishini doimiy takomillashtirish imkonini beradi. Natijada, chizmachilikni o'qitish samaraliroq, qiziqarli va zamonaviy talablarga mos bo'ladi.

Xulosa

Chizmachilikni o'qitish usullari tarix davomida doimiy ravishda rivojlanib kelgan. Boshlanishida asosiy e'tibor rasm chizishga qaratilgan bo'lsa, keyinchalik ijodiy fikrlash, amaliy mashg'ulotlar va o'quvchilarning individual qobiliyatlarini rivojlantirishga urg'u berilgan. Bugungi kunda zamonaviy metodlar loyiha asosidagi ta'lim va raqamli vositalarni qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirishga, shuningdek, o'quvchilarning kreativligi va estetik didini rivojlantirishga yordam beradi. Shu tarzda pedagogik yondashuvlar evolyutsiyasi ta'limni yanada samarali va qiziqarli qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOT VA HAVOLALAR

1. Barchinoy, K. (2019). Problems of Improving Artistic Perception of Future Art Teachers. *Cross-Cultural Communication*, 15(4), 79-82.
2. Qurbonova, B. (2021). The history of visual art and it's importance in people life. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(2), 1558-1561.
3. Kakharovna, A. M., Tadjimatovich, Y. M., Rakhmatovich, S. O., & Mirzahamdamovna, Q. B. (2021). Modern Approaches to the Teaching of Fine Arts. *Solid State Technology*, 64(2), 4250-4254.
4. Nodirjon, M., Abdusalom, M., & Ozodbek, S. (2021). *TECHNOLOGIES OF TEACHING FINE ARTS WITH MODERN METHODS*.
5. Zulfiya, B., Rakhmonali, S., & Murodjon, K. (2021). *A BRIEF HISTORY OF THE DEVELOPMENT AND TEACHING OF DRAWING SCIENCE IN UZBEKISTAN*.
6. Nazokat, A., Ibrokhim, Y., & Makhpuzakhon, A. (2021). *FACTORS OF DEVELOPMENT OF FINE ARTS*.
7. Nazokat, A. (2021). Means of Ensuring the Integrity of the Image and Writing in the Performance of Visual Advertising.